

I

Yardımcı Roller

Bir keresinde kayboldum. Altı ya da yedi yaşındaydım. Aklim başka yere gitmişti, birden annemle babamı kaybettim. Korktum ama sonra yolumu buldum ve eve onlardan önce vardım – ümitsizlik içinde beni arıyorlardı. Ama bence o akşamüstü asıl onlar kaybolmuştu. Çünkü ben eve dönmeyi biliyordum ama onlar bilmiyordu.

Daha sonra annem, ağlamaklı gözlerle, Başka bir yoldan geldin, dedi.

Asıl siz başka bir yoldan geldiniz, diye geçirdim aklımdan ama aklımdan geçeni söylemedim.

Babam oturduğu koltuktan sakın sakın bakıyordu. Bazen hiç kıpırdamaksızın düşüncelere dalarak orada oturduğunu düşünürüm. Belki de hiçbir şey düşünmüyordu. Sadece gözlerini yumup sükût ya da tevekkül içinde şimdiki zamanı kabul leniyordu. O gece yine de bir şeyler söyledi – Bu iyiye işaret, dedi bana, zor kısmını atlattın. Annem kuşkulu gözlerle ona bakıyordu ama babam için zor kısmına dair karmaşık bir söylev çekmeyi sürdürdü.

Karşısındaki koltuğa uzandım ve uyuyor numarası yaptım. Kavgalarını dinledim, her zamanki gibi. Annem beş cümle söylüyor, babamsa ona sadece tek bir kelimeyle karşılık veriyordu. Bazen kısacık şöyle diyordu: Hayır. Bazen bağırmanın eşliğinde: Yalan. Hatta bazen de tıpkı bir polis gibi: Olmaz.

O gece annem beni yatağıma taşıdı ve belki de uyuyor numarası yaptığımın, onu dikkatle ve merakla dinlediğimin farkında şöyle dedi: Baban haklı. Bundan sonra hiç kaybolma-

yacağını biliyoruz. Tek başına sokaklarda yürümeyi öğrendin. Ama bütün dikkatini yola vermelisin. Daha hızlı yürümelisin.

Sözünü dinledim. O günden sonra daha hızlı yürüdüm. Bu nedenle, birkaç yıl sonra Claudia ilk konuşmamızda bana neden bu kadar hızlı yürüdüğümü sordu. Beni günlerce takip etmiş ve gözetlemişti. Kısa süre önce tanışmıştık, deprem gecesi, 3 Mart 1985'te ama o zaman hiç konuşmamıştık.

Claudia on iki yaşındaydı, bense dokuz, bu yüzden arkadaşlık etmemiz imkânsızdı. Ama biz arkadaş olduk ya da öyle bir şey. Sürekli konuşuyorduk. Bazen bu kitabı sadece ve sadece o konuşmaları hatırlamak için yazdığımı düşünüyorum.

Deprem gecesi korkmuştum ama bir yandan da, olup biten bir şekilde hoşuma gitmişti.

Büyükler, evlerden birinin ön bahçesinde biz çocukların uyuması için iki çadır kurmuştu. Başta herkes birbirine girdi, çünkü hepimiz o zamanlar için bir yenilik olan iglo tarzı çadırda uyumak istedik ama o çadırı kızlara verdiler. Biz de sessizce kavga etmeye koyulduk, yalnız kaldığımızda hep böyle yapıyorduk: birbirimize neşeyle ve öfkeyle vuruyorduk. Ama daha yeni başlamışken kızıl kafanın burnu kanadı ve başka bir oyun bulmamız gerekti.

Birinin aklına vasiyet hazırlamak geldi, önce bu fikir herkesin hoşuna gitti ama ânında hiçbir işe yaramayacağını fark ettik, çünkü eğer daha şiddetli bir deprem olursa dünyanın sonu gelecek ve eşyalarımızı bırakacak kimse kalmayacaktı. Daha sonra Dünya'nın kurulmak için silkelenen bir köpeğe benzediğini, insanların da pireler gibi sağa sola saçıldığını düşündük, bu görüntüyü o kadar ayrıntılandırdık ki bizi çok güldürdü, hatta uykumuzu da getirdi.

Ama ben uyumak istemiyordum. Daha önce hiç olmadığım kadar yorgundum ama hissettiğim, gözleri yakan yeni bir yorgunluk türüydü. Geceyi nöbet tutarak geçirmeye karar verdim ve sohbeta kızlarla devam etmek için igloya sızmayı denedim ama jandarmanın kızı onlara tecavüz etmek istediğimi söyleyerek beni dışarı attı. O zamanlar tecavüzcünün ne demek olduğunu pek bilmiyordum, yine de onlara tecavüz etmeyeceğime dair söz verdim, sadece bakmak istediğimi söyledim, o kız da

benimle alay ederek güldü ve tecavüzcülerin hep böyle dediğini söyledi. Dışarıda durmak zorunda kaldım, onlarsa hayatta kalan tek canlıların oyuncak bebekleri olduğu bir oyun oynuyordu, oyuna kulak kabarttım – oyuncak bebekler sahiplerini dürtüklüyor ve öldüklerini anlayınca feryadı basıyorlardı. Ama kızlardan biri, insan ırkı her zaman pis koktuğu için böylesinin daha iyi olduğunu düşünüyordu. Sonunda iktidar savaşına girdiler ve her ne kadar tartışma uzun sürmüŖe benzese de çabucak çözüldü, çünkü bebeklerin içinde sadece tek bir orijinal barbi bebek vardı. O kazandı.

Çöp yığını içinde bir Ŗezlong buldum ve çekine çekine büyüklerin yaktığı ateşin yanına sokuldum. Bütün komşuları belki de ilk kez hep bir arada görmek tuhafıma gitmişti. Korkularını birkaç yudum Ŗarap ve kader ortaklığını yansıtan uzun bakışmalarla atlatıyorlardı. Birisi eski bir ahşap masa getirdi ve öylece ateşe atıverdi – babam, İsterseniz gitarı da atayım, dedi, güldüler, ben de güldüm, biraz Ŗaşırılmışım, çünkü babamın espri yapma alışkanlığı yoktu. Hemen üstüne komşumuz Raúl geri döndü, yanında Magali ve Claudia'yla beraber. Bunlar benim kız kardeşim ve yeğenim, dedi. Depremin ardından onları aramaya çıkmış ve yeni dönmüştü, içinin ne kadar rahatladığı görölüyordu.

Raúl mahallede yalnız yaşayan tek kişiydi. Birinin yalnız yaşamasını anlamakta güçlük çekiyordum. Bana kalırsa yalnız yaşamak bir tür ceza olabilirdi ya da bir hastalık.

Fiat 500'ünün tavanına bağlanmış bir şilteyle çıkageldiği sabah, anneme ailesinin geri kalanının ne zaman geleceğini sormuştum, o da bana tatlılıkla herkesin bir ailesi olmadığını söylemişti. O zaman ona yardım etmemiz gerekiyor, diye düşündüm ama bir süre sonra şaşkınlık içinde anladım ki, bizinkiler Raúl'a yardım etme derdinde değildi, buna gerek olmadığını düşünüyorlardı, hatta bu cılız ve sessiz adamdan biraz şüpheleniyorlardı. Komşuyduk, bir duvarı ve bir sıra çalığı paylaşıyorduk ama aramızda koca bir mesafe vardı.

Mahallede Raúl'un Hıristiyan demokrat olduğu söyleniyordu, bu bana ilginç gelmişti. Dokuz yaşındaki bir çocuğa birinin Hıristiyan demokrat olmasının neden ilginç gelebileceğini açıklamak şimdi zor. Belki de Hıristiyan demokrat olmakla yalnız yaşamının hüznü arasında bir bağ olduğuna inanıyordum. Daha önce babamı Raúl'le konuşurken hiç görmemiştim, bu yüzden o gece birlikte birkaç sigara içmeleri beni çok şaşırtmıştı. Yalnızlıktan bahsettiklerini, babamın, her ne kadar yalnızlık hakkında pek bir şey bilmesede, komşumuza yalnızlığın üstesinden gelmek için tavsiyelerde bulunduğunu düşünmüştüm.

Magali ise gruptan uzakta, bir köşede Claudia'yı kucaklamıştı. Huzursuz görünüyorlardı. Komşulardan biri ya nezaketten ya da biraz art niyetle Magali'ye ne iş yaptığını sordu,

Magali kendisine bu sorunun sorulmasını bekliyormuş gibi ânında cevap verdi, İngilizce öğretmeni olduğunu söyledi.

Çok geç olmuştu, beni yatmaya gönderdiler. Çadırda gö-nülsüzce kendime bir yer açmam gerekti. Uyuyakalmaktan korkuyordum ama gecenin içinde kaybolan sesleri dinledikçe mayıştım. Raúl'un, Magali ve Claudia'yı bırakmaya gittiğini anladım, çünkü onlar hakkında konuşmaya başlamışlardı. Birisi çocuğun tuhaf olduğunu söyledi. Bana hiç de tuhaf gelmemişti. Onu güzel bulmuştum. Annemse kadında hiç de İngilizce öğretmeni tipi olmadığını söyledi – Ondan olsa olsa ev kadını olur, diye ekledi komşulardan biri ve bu dedikoduyu biraz daha sürdürdüler.

İngilizce öğretmeni tipini, bir İngilizce öğretmenin tipinin nasıl olması gerektiğini düşündüm. Annemi, babamı aklımdan geçirdim. Şöyle düşündüm: bizimkilerde ne tipi var? Aslında anne babamızın bir tipi olmaz. Çünkü onlara doğru dürüst bakmayı asla öğrenmeyiz.

Açık havada, yiyecek ve battaniye yüklü, uzaktan gelecek bir kamyonu bekleyerek haftalar, hatta aylar geçireceğimizi düşünüyordum, kendimi televizyonda konuşurken bile hayal ettim, bütün Şili halkına yardımları için teşekkür ediyordum, kasırgalarda olduğu gibi – geçen yıllardaki korkunç yağmurlar geldi aklıma, dışarı çıkamıyordum, televizyonun karşısına oturup her şeyini kaybetmiş insanları seyretmek neredeyse bir mecburiyetti.

Ama öyle olmadı. Ortalık kısa süre içinde duruldu. Santiago'nun batısındaki bu kayıp köşede deprem akıl almaz bir korkudan öte bir şey değildi. Birkaç gecekondu yıkılmıştı ama öyle büyük bir hasar, yaralılar ya da ölüler yoktu. Televizyonda harabeye dönmüş San Antonio Limanı'nı ve kısa ziyaretlerimizde gördüğüm ya da gördüğümü düşündüğüm Santiago'nun merkezindeki bazı sokakları gösteriyorlardı. Kafam karmakarışık, gerçek acının bu olduğunu seziyordum.

Eğer çıkarılması gereken bir ders varsa onu çıkaramadık. Şimdi düşünüyorum da zemine duyulan güveni kaybetmek iyi bir şey, her şeyin bir anda tepetaklak olabileceğini bilmek şart. Ama biz bütün olan bitenin ardından öylece her zamanki hayatımıza geri döndük.

Hasarın küçük olduğunu tespit edince babamın içi rahatladı: sadece duvarlarda birkaç çatlak ve kırılmış bir büyük pencere. Annemse yalnızca burçlu bardakların gitmesine üzüldü. Onunki (balık), babamınki (aslan) ve anneannemin bize geldiğinde kullandığı (akrep) dahil olmak üzere sekiz bardak kı-

nlmıŖtı – babam, Dert değil, baŖka bardaklarımız da var, daha fazlasına ihtiyacımız yok, dedi, annemse babamın değil, benim yzümeye bakarak cevap verdi: Sadece seninki kurtulmuŖ. Sonra da terazi burçlu bardağı almaya gitti ve onu ciddi bir ifadeyle bana uzattı, ilerleyen günleri, bardakların geri kalanını ikizler, baŖak ve kova burcundan birilerine hediye etmeyi düşünerek biraz canı sikkın geçirdi.

İyi haber, okulun hemen açılmayacak olmasıydı. Eski bina-da önemli hasarlar meydana gelmiŖti, görenler enkaza döndüğünü söylüyordu. Okulun zarar görmüŖ halini tahayyül etmekte zorlanıyor ama yine de bir üzüntü duymuyordum. Sadece merak ediyordum. Özellikle de bahçenin ucundaki, teneffüslerde oyun oynadığımız boş alan ve ortaokuldakilerin yazı kazıldığı duvar aklıma geliyordu. Bütün o yazıların paramparça olduğunu, yerdeki küllerin içine dağıldığını düşünüyordum – komik yazılar, Colo-Colo'nun* lehine ya da aleyhine veya Pinochet'nin lehine ya da aleyhine yazılmış cümleler. Bu cümlelerden özellikle biri beni çok eğlendirirdi: Pinochet çük sever.

O zamanlar Colo-Colo'yu tutuyordum, her zaman tuttum ve tutacağım. Pinochet'ye gelince, benim için televizyonda belli bir yayın saati olmayan bir programı sunan bir ekran yüzüydü, izlediğimiz şeyin en güzel yerinde araya giren sıkıcı ulusa sesleniŖler yüzünden ondan nefret ediyordum. Daha sonra aŖađlık bir puŖt olduğu, bir katil olduğu için ondan nefret ettim, ama o zamanlar sadece, babamın çıt çıkarmadan, sürekli dudaklarının kenarında duran sigarasından normaldekinden daha derin nefesler çekmekten baŖka tek bir hareket yapmaksızın seyrettiği o allahın cezası programlar yüzünden nefret ediyordum.

* Ŗili'nin baŖkenti Santiago'nun büyük futbol takımlarından biri. Adını Mapuche reisi Colo-Colo'dan alıyor. (ç.n.)

Kızılkağanın babası o günlerde Miami'ye gitmişti ve oğluna aldığı bir beyzbol sopası ve eldiven takımıyla dönmüştü. Bu hediye gündelik hayatımızda beklenmedik bir dönüşüm yarattı. Birkaç gün boyunca, onca yavaşlığına ve saçmalığına rağmen arkadaşlarımı büyüleyen bu spor için futbolu bir kenara bıraktık. Bizim meydan Şili'de çocukların futbol yerine beyzbol oynadığı tek meydan olmalıydı. Topu tutturmak ya da iyi bir atış yapmak bana çok zor geliyordu, bu nedenle de hemen yedeğe çıkıyordum. Kızılkağa popüler bir tip oldu, bense beyzbol yüzünden arkadaşsız kaldım.

Öğleden sonraları, yalnızlığa mahkûm, sokağa çıkıyordum, yani kendimi yormaya: her defasında daha uzun mesafeleri yürümeyi deniyordum ama neredeyse her seferinde hep aynı çember geometrisine boyun eğiyordum. Yeni manzaralar keşfederek yolları, blokları arşınılıyordum, yine de dünya büyük bir çeşitlilik sunmuyordu: sanki acil bir durumda el çabukluğuyla inşa edilmiş ama yine de sağlam ve dayanıklı duran aynı yeni evler. Birkaç hafta içinde duvarların büyük bir kısmı tamir edildi, güçlendirildi. Kısa süre önce bir deprem olduğunu tahmin etmek zordu.

Bugünden bakınca o zamanlarda sahip olduğumuz özgürlüğü pek de iyi kavrayamıyorum. Bir diktatörlükte yaşıyorduk, cinayetlerden ve suikastlardan, olağanüstü halden, sokağa çıkma yasağından bahsediliyordu ama bütün bunlara rağmen hiçbir şey beni günümü evden uzakta başıboş geçirmekten alıkoymuyordu. Maipú sokakları o zamanlar tehlikeli değil miydi?

Geceleri evet, gündüzleri de öyle, ama yetişkinler ya kibirden ya saflıktan ya da kibir ve saflık karışımı bir duyguyla bu tehlikeyi görmezden geliyormuş gibi yapıyordu: huzursuzluk yok-sulların meselesi, iktidarsa zenginlerin işi, diye düşünüyormuş gibi yapıyorlardı ve hiçbiri ne yoksuldu ne de zengin ya da en azından o sokaklarda o zamanlar henüz kimse öyle değildi.

O öğleden sonraların birinde Raúl'un yeğenine rastladım ama ona selam vermekte tereddüt ettim, ertesi gün ve sonrasında da karşıma çıktı. Aslında beni takip ettiğini hiç anlamamıştım – Ben hızlı yürümeyi seviyorum, diye cevap verdim benimle konuştuğunda, sonra uzun bir sessizlik oldu, bana kaybolup kaybolmadığımı sorarak sessizliği bozdu. Hayır, diye yanıtladım, eve nasıl döneceğimi gayet iyi biliyorum. Şaka yaptım, seninle konuşmak istiyorum, haftaya pazartesi saat beşte süpermarketin pastanesinde buluşalım – tek bir cümleyle ay-nen böyle söyledi ve gitti.

Ertesi gün beni erkenden uyandırdılar, çünkü hafta sonunu Lo Ovalle barajında geçirecektik. Annem gitmek istemiyordu, öğle yemeği saatinin hemen geleceğini ve böylece planı değiştirmemiz gerekeceğini hesaplayarak hazırlık işini ağırdan aldı. Babam karar vermişti, her nasılsa öğle yemeğini bir lokantada yiyecektik, hemen yola çıktık. O zamanlar dışarıda yemek gerçek bir lükstü. Peugeot'nun arka koltuğunda ne isteyeceğimi düşünmeye daldım, sonunda *bistec a lo pobre** istedim – babam bu yemeğin çok fazla olduğu ve hepsini bitiremeyeceğim konusunda beni uyardı ama bu kısa gezilerde canım ne çekerse isteme hakkım vardı.

Ortama birden, yemeğin ne kadar geciktiğinden başka hiçbir şeyin konuşulmadığı o ağır hava hâkim oldu. Siparişler o kadar gecikti ki, babam yemekler gelir gelmez kalkmaya karar verdi. Karşı geldim ya da karşı gelmek istedim ya da şimdi karşı gelmem gerektiğini düşünüyorum. Annem razı gelerek, Gideceksek hemen gidelim, dedi ama babam kendi dediği gibi yaparsak lokantanın sahiplerinin yemeği atmak zorunda kalacağımızı, böylece adaletin yerini bulacağımızı, öcümüzü almış olacağımızı söyledi.

Seyahate tadımız kaçık ve açıcı devam ettik. İşin aslı ben baraja gitmeyi sevmiyordum. Fazla uzaklaşmama izin vermiyorlardı ve canım çok sıkılıyordu, ama yine de biraz yüze-

* Fakir bifteği: Latin Amerika'nın meşhur yemeklerinden, yumurtalı patatesli biftek. (ç.n.)

rek, kayalıkların arasında yaşayan farelerden kaçarak, talaşları yiyen kurtları izleyerek ve dere yatağında can çekişen balıklara bakarak kendimi oyalamaya çalışıyordum. Babam bütün gününü balık tutarak geçiriyor, annemse bütün gün onu seyrediyordu, ben babamın balık tuttuğunu ve annemin onu izlediğini görüyor ve bunun onlar için neden eğlenceli olduğunu anlamakta hayli güçlük çekiyordum.

Pazar sabahı hasta numarası yaptım, çünkü biraz daha uyumak istiyordum. Bana sayısız tavsiyede bulunduktan sonra kayalıkların yolunu tuttular. Hemen kalktım ve kahvaltıyı hazırlarken bir yandan Raphael dinlemek için teybi açtım. Dinlediğim, annemin radyodan kaydettiği ve Raphael'in en iyi şarkılarının olduğu kasetti. Ne yazık ki bir an boş bulunup birkaç saniyelikliğine Rec tuşuna bastım. Tam da "Qué sabe nadie" şarkısının nakaratında bandı bozmuştum.

Kahroldum. Biraz düşündükten sonra tek çözüm yolunun nakaratın üstüne şarkı söylemek olduğuna karar verdim ve böylece sesimi mümkün olduğunca şarkıdakine benzetmeye çalışarak sözleri prova ettim. Sonunda kaydetmeye karar verdim, kaydı birkaç kez dinledikten sonra kendimi bağışlayacak kadar makul bir sonuç elde ettiğime ikna oldum, ama yine de o saniyelerde arka planda müzik olmaması beni endişelendiriyordu.

Babam bağırırdı ama hiç vurmazdı. Beni hiç dövmedi, tarzı değildi, ağır sözler sarf ederek lafı gediğine koymayı tercih ederdi, bu sözleri büyük bir ciddiyetle söylerdi, tıpkı bir televizyon dizisinin son bölümünde rol yapan oyuncular gibi: Evlat, beni o kadar büyük bir hayal kırıklığına uğrattın ki, bu yaptığın şeyi asla affetmeyeceğim, bu davranışın kabul edilemez vb.

Yine de bir gün babamın beni öldüresiye döveceği kuruntusunu içimde saklıyordum. Çocukluğumun kanıksanmış anılarından biri de o bir türlü yiyemediğim dayağın ensemdeki

nefesidir. Dönüş yolu işte bu yüzden büyük bir ıstırapla geçti. Santiago'ya doğru yola çıkmak üzereyken Raphael'den bıktığımı, Adamo ya da José Luis Rodríguez dinlemenin daha iyi olacağını söyledim. Annem, Raphael'i sevdiğini zannediyordum, dedi. Adamo'nun sözleri daha güzel, dedim ama zafer ellerimden kayıp gitmişti, çünkü hiç öyle bir niyetim yokken, Adamo'nun Raphael'den daha iyi olup olmadığına dair bir tartışma başlatmış oldum, hatta bu tartışmaya bir şekilde Julio Iglesias bile dahil oldu ki bu son derece saçmaydı, çünkü ailemizde kimse Julio Iglesias'ı beğenmezdi.

Babam, Raphael'in sesinin ne kadar iyi olduğunu kanıtlamak için kaseti koymaya karar verdi, sıra "Qué sabe nadie"ye geldiğinde ikinci bir plan uydurmam gerekti, şarkıya başından itibaren çok yüksek sesle eşlik edecektim, böylece nakarat bölümüne gelince benim sesimin daha gür çıkacağını hesaplamıştım. Beni azarladılar, çünkü şarkıyı avaz avaz söylüyordum ama kasetin başına gelenleri fark etmediler. Bir gün evin bahçesinde tam kaseti gömmek için gül ağacının yanına küçük bir çukur kazıyorken enselendim. Tek çare, bütün olan biteni anlatmaktı. Çok güldüler, hatta şarkıyı birkaç kez dinlediler.

Ama geceleyin odama gelip bana bir hafta sokağa çıkma cezası verdiklerini söylediler. Bu kadar çok güldükten sonra neden bana ceza veriyorsunuz, diye sordum sinir içinde. Babam, Çünkü yalan söyledin, dedi.